

Divagació sobre Mercè Riba

Per Francesc Miralles
Historiador de l'art

Recordo quan vaig descobrir el món d'Edvard Munch: *L'autoretrat a l'infern*, *El crit*, *El clar de lluna* són obres que sempre més m'han acompanyat, des de la seva radical solitud. En les obres d'aquest artista noruec he entès la consciència de l'aïllament, l'abisme profund que es pot crear entre una ànima i l'entorn que l'envolta. Em torbaven aquelles manifestacions del pintor, com quan deia: «Anhelo allò que és impossible i la desesperació és la meua religió.» Sempre més m'han acompanyat les seves radicals solituds, en les quals la persona es troba enfrontada a la seva ànima.

Recordo quan vaig descobrir el món de Käthe Kollwitz: aquells aiguaforts sobre la Revolució francesa, sobre rebel·lions i camps de batalla, aquells presoners, aquelles mares que arrenquen els fills dels braços de la mort, aquelles morts despietades van marcar en mi un punt de no-retorn. Vaig comprendre que l'art i la vida —vida entesa com a existència humana i anhels d'infinit— anaven lligats irremissiblement. M'inquietaven aquells personatges que volien sobreposar-se a la seva condició, però que el destí, la història empenyien vers els límits de l'irracional. «Estic d'acord, el meu no és un art pur. Però és art, a la fi. Estic d'acord que el meu art té un objectiu. Jo vull intervenir en aquest temps en què els homes estan tan desemparats i tan necessitats d'ajut...»

Recordo molt bé ara, fa unes setmanes, quan vaig conèixer les últimes obres de Mercè Riba. Em va colpir la seva entrega a evidenciar l'actual condició de l'home, de la persona. Ara no ens trobem amb la solitud de la reflexió filosòfica, transcendental, com feia Munch, ni amb la desesperada sort de l'individu enfront dels esdeveniments històrics: Mercè Riba planteja la seva reflexió des de les impotències que la persona es troba davant les estructures. Avui són les normes i les convencions les que ens lliguen i torturen.

Mercè Riba entronca amb tota una línia, potent, densa, de la història de l'art, que té com a objectiu l'home, des de la seva individualitat, i tot allò que el condiciona, que el marca, que no li deixa desenvolupar les seves potències interiors. Ella, el seu art, entronca amb una gran part de l'expressionisme històric, amb aquell conjunt d'artistes que no els movia una preocupació d'estil, de llenguatge, sinó que se sentien, se senten, lligats al seu moment. I no tan sols en són un testimoni inquietant, sinó que a la vegada en són fiscals, en un judici íntim, en el qual tots tenim el nostre paper.

Mercè Riba, en aquests moments en què una bona part de l'art es decanta cap a l'espectacle i el buit, ens torna a un moment en el qual la passió íntima enllaça amb la societat i amb l'art. Per això la seva obra ens colpeix interiorment. I es converteix en consciència social.

Barcelona, 2001